

Daniela Nováčková*

Európska banková sústava

Úvod

Uvedený príspevok má sprístupniť odborníkom z praxe a verejnosti základné informácie o finančných inštitúciách Európskej únie a o Európskej banke pre obnovu a rozvoj, ktorá v kontexte vývoja európskej integrácie zohráva významnú úlohu. Nevyhnutnou súčasťou trhových ekonomík je rozvinutá banková sústava, ktorá podmieňuje rozvoj hospodárskych prístupov a obchodných vzťahov.

Proces menovej integrácie predstavuje kvalitatívne novú etapu v rozvoji finančných vzťahov na európskom kontinente. Proces europeizácie politic-

* *Daniela Nováčková, JUDr., Ministerstvo financií SR, Bratislava*

kých a ekonomických vzťahov sa zákonite prejavil aj vo vzťahoch medzi členskými štátmi EÚ a zároveň ovplyvňuje vývoj na stredoeurópskych finančných trhoch.

Stručná genéza vývoja európskeho bankového systému

História bánk siaha až do dávnehoveku. Súčasná podoba banky má svoj základ v období Periklovho Grécka, teda v 5. storočí pred n. l. Právo razit mince mal síce každý mestský štát (polis), ale iba niekoľkým sa podarilo presadiť svoju menu v širšom meradle.

„Počas peloponézskej vojny v 3. storočí pred n. l. však Atény presadili svoj systém váh, mier a mincí, a to najmä preto, že všetky väčšie obchody sa uskutočňovali práve v Aténach. To spôsobilo, že niektorí obchodníci sa začali postupom času venovať zmenárenskej činnosti ako forme zárobkovej činnosti.“¹

Prvá typická garnitúra bankárov sa začala objavovať na konci 5. storočia n. l. v Aténach. Táto skupina obchodníkov už ponúkala pôžičky za úrokové miery. Tak ako v Grécku, aj v Ríme sa začal formovať peňažný trh, ktorý bol ovplyvnený prílevom cudzích mincí.

Aj po rozpade Rímskej ríše v roku 476 n. l. sa bankovníctvo na európskom kontinente ďalej vyvíjalo. Súkromné bankovníctvo dosahuje najväčší rozmach v 13. storočí v Taliansku a v Anglicku. Prvými bankármi tu boli Židia, ktorí na základe kráľovských privilégií mohli požičovať peniaze za úrok.²

Značný nárast obchodných aktivít v európskych prímorských mestách ovplyvnil rozvoj a založenie ďalších bankových inštitúcií začiatkom 17. storočia aj v holandskom Amsterdame, v nemeckom Hamburgu a v iných významných mestách.

V tomto období vznikali po celej Európe peňažné domy a tzv. bankové domy rodinného typu. Na tomto základe vznikla v roku 1694 aj *Bank of England* (Anglická banka) ako verejná účastinná emisná inštitúcia. Až v roku 1798 sa Bank of England etablovala ako prvá ústredná emisná banka v Anglicku. V roku 1816 vznikla vo Viedni *Privilegovaná rakúska národná banka*, ktorá mala podobné postavenie. Prvou španielskou finančnou inštitúciou bola *Banka San Carlosa*, založená v roku 1782. V roku 1829 prebrala jej funkciu *Banka San Fernanda*. V roku 1847 sa táto banka zlúčila s *Bankou Isabel II* a konštituovala sa nová banka *San Fernanda*. Tá sa neskôr premenovala a v roku 1856 sa zákonom z 28. novembra 1856 stala *Bankou Španielska*. Kráľovský výnos „Echegaray“ z 19. marca 1879 jej priznal monopol na vydávanie meny.

Prvopočiatky európskeho bankového systému determinovali profil súčasného európskeho i medzinárodného bankovníctva.

Súčasnú postavenie centrálnych bánk v niektorých členských štátoch Európskej únie

Ústredná banka Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska

Ústredná banka Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska vznikla zákonom o banke Anglicka z roku 1946. Ustanovenia tohto právneho normatívu stanovujú, že banka Anglicka je vládnu inštitúciou a funguje ako nezávislá národná finančná inštitúcia.

Ustanovenia článku 2 tohto zákona zakotvujú, že guvernéra, jeho zástupcu a ďalších členov Výkonnej rady riaditeľov menuje jej Veličenstvo kráľovná Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. Univerzálnym právnym nástrojom, ktorý vymedzuje právomoci banky, je Charta banky Anglicka z roku 1946. Pôvodná právna úprava o banke Anglicka sa viackrát novelizovala. Zásadná novela z roku 1994 určitým spôsobom obmedzuje kompetencie ministerstva financií vo vzťahu k národnej ústrednej banke Anglicka, ktorá má podľa tejto novely štatutárnu nezávislosť v oblasti menovej politiky.

Ústredná banka v Španielsku

V súčasnosti sa Španielska banka riadi zákonom č. 13/1994 o autonómii Španielskej banky, ktorý bol prijatý ako výsledok akceptovania medzinárodnej dohody Európskych spoločenstiev. Dohoda požadovala, aby Španielska banka bola nezávislou inštitúciou a postupne sa integrovala do Európskeho systému ústredných bánk (EBUI). Španielska banka v rámci španielskeho právneho systému podlieha súkromnému právu. Menová politika definovaná Španielskou bankou v čo najširšom kontexte podporuje hospodársku politiku vlády. Pravidelne informuje vládu o cieľoch a realizácii menovej politiky. Španielska vláda však nesmie dávať Španielskej banke žiadne pokyny, alebo určovať jej strategické postupy vo fiskálnej politike. V rámci svojich právomocí má Španielska banka oprávnenie vydávať potrebné nariadenia v oblasti menovej politiky. Na návrh ministerstva hospodárstva a financií vláda schvaľuje bilanciu a rozpočtové hospodárenie Španielskej banky za predchádzajúci rozpočtový rok. Jej rozpočet je autonómny vo vzťahu k iným rozpočtom štátnej verejnej správy a schvaľuje ho parlament. Hlavným cieľom Španielskej banky, ktorá určuje a vykonáva menovú politiku, je dosiahnuť cenovú stabilitu.

Ústredná banka v Holandsku

Základným právnym normatívom Holandskej banky je Zákon o bankách z roku 1948. Ten sa viackrát s ohľadom na nové tendencie rozvoja finančných vzťahov novelizoval. Holandská kráľovná menuje na obdobie siedmich rokov prezidenta a tajomníka banky. Na návrh správnej rady a dozornej rady menuje na rovnaké obdobie aj vrchných riaditeľov. Holandská kráľovná môže člena výkonnej rady dočasne zbaviť úradu, alebo ho na návrh správnej rady a dozornej rady odvolať.

Minister financií má oprávnenie, aby po konzultácii s bankovou radou vydal banke pokyny, ktoré považuje z hľadiska správnej koordinácie menovej a finančnej politiky za potrebné.

Kráľovský komisár, ktorého menuje a odvoláva kráľovná, dohliada nad činnosťou banky v mene vlády. Zúčastňuje sa na všetkých zhromaždeniach akcionárov a zasadnutiach dozornej rady vrátane stretnutí správnej rady a dozornej rady, pričom má iba poradnú funkciu.

Kapitola II zákona o Holandskej banke uvádza tri hlavné činnosti ústrednej banky:

- regulovať hodnotu holandskej menovej jednotky tak, aby sa zabezpečila čo najväčšia národná prosperita a blahobyť; banka sa pritom usiluje udržiavať ju čo možno najstabilnejšiu;
- vydávať bankovky do obehu v Holandsku a uľahčiť domáci, ako aj vonkajší transfer;
- dohliadať nad úverovým systémom.

Holandská banka nemá žiadnu kompetenciu pokiaľ ide o štátnu daňovú politiku.

Terminológia a pojmové vymedzenie

Pri vymedzení pojmov a rozdielu medzi európskou a medzinárodnou bankovou sústavou treba vychádzať z geopolitického princípu.

Pojem európska banková sústava sa spája s Európskou úniou. Postavenie základných finančných inštitúcií určuje Zmluva o založení Európskeho Spoločenstva (ES) a Zmluva o Európskej únii (EÚ). Do koncepcie európskej bankovej sústavy čiastočne patrí aj Európska banka pre obnovu a rozvoj (EBOR), pretože väčšinu členov EBOR tvoria európske štáty, ktoré sú zároveň aj členmi Európskej únie. Právne teórie dospeli k názoru, že rozhodujúcim kritériom na odlíšenie pojmov „európska banková sústava“ a „medzinárodný bankový systém“ je charakter ich účastníkov, funkcie a formy poskytovaných služieb. Za univerzálnu charakteristickú črtu sa v tomto kontexte považuje aj geografická

blízkosť európskych štátov. Celú bankovú sústavu EÚ môžeme pri určitom zjednodušení označiť za inštitucionálny nástroj realizácie menovej politiky Únie. Európska banková sústava je zásadne nadnárodná.

Európska banková sústava a Európsky systém ústredných bánk (ESÚB) sú dve odlišné štruktúry. Líšia sa subjektami bankového trhu.

Európsku bankovú sústavu tvoria tieto európske peňažné ústavy: Európska investičná banka, Európska ústredná banka a Európska banka pre obnovu a rozvoj. Európsky systém centrálnych bánk tvoria národné (ústredné) banky členských štátov Európskej únie.

V systéme medzinárodných bankových vzťahov patrí dominantné miesto Svetovej banke (Medzinárodnej banke pre obnovu a rozvoj) Medzinárodnému menovému fondu a Banke pre medzinárodné platby. Tieto tri významné inštitúcie môžeme označiť aj za kolektívne finančné inštitúcie.

Svetová banka so sídlom vo Washingtone vznikla v roku 1945, pričom jej základný kapitál predstavoval 10 mld USD. Členstvo v nej je podmienené prijatím do Medzinárodného menového fondu. Banka poskytuje rozvojom a iným ekonomicky slabším krajinám investičné úvery. Jej súčasťou sú tri ďalšie finančné inštitúcie: Medzinárodné združenie pre rozvoj, Medzinárodná finančná korporácia a Mnohostranná agentúra pre investičné záruky.

Medzinárodný menový fond vznikol v roku 1944 na základe rokovania v Bretton-Woode ako odborná organizácia OSN s cieľom usporiadať finančné vzťahy po druhej svetovej vojne. Jeho prvoradou úlohou je v medzinárodnom meradle koordinovať finančné inštitúcie so zreteľom na menovo-finančnú oblasť, poskytovať pôžičky a stabilizovať kurzové vzťahy členských krajín. Presadzuje monetárnu spoluprácu medzi krajinami a stabilizáciu jednotlivých mien, pomáha dosiahnuť konvertibilitu národných mien a odstraňovať priame devízové obmedzenia. Zdrojom úverovej činnosti sú vklady členských krajín.

Banka pre medzinárodné platby vznikla ako akciová spoločnosť v roku 1930 v Bazileji. Jej akcionármi sú národné ústredné banky jednotlivých krajín, pre ktoré vykonáva niektoré transakcie v zlate.

Činnosť banky zabezpečuje rada riaditeľov. Štatút vymedzuje jej činnosť:

- prispievať k rozvoju spolupráce medzi ústrednými bankami členských krajín a poskytovať ďalšie služby v oblasti medzinárodných finančných operácií,
- ručiť, keď pôsobí ako agent v súvislosti s medzinárodnými finančnými operáciami,
- prijímať depozitá v zlate,
- zabezpečovať nákup zlata a predaj zlata pre ústredné banky.

Okrem týchto činností poskytuje aj významné informačné a konzultačno-poradenské služby.

Inštitúcie európskej bankovej sústavy

Vznik európskej inštitucionálnej bankovej sústavy sa datuje od roku 1958, keď sa začali formovať prvé vzťahy ekonomickej integrácie. Rímske zmluvy považujeme za základný právny nástroj, ktorý kodifikuje prvé ustanovenia o Európskej investičnej banke.

Európska investičná banka sa konštituovala na základe ustanovení článku 9 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (ES). Jej pôsobnosť a kompetencie upravuje Protokol o štatúte Európskej investičnej banky.

Článok 8 Zmluvy o ES vymedzuje, že „európsky systém ústredných bánk (ESÚB) a Európska ústredná banka (EÚB) sa konštituujú v súlade s postupmi určenými v tejto zmluve; konajú v rozsahu právomocí vymedzených touto zmluvou a štatútom ESÚB a EÚB”.

Európsky systém ústredných bánk má udržiavať cenovú stabilitu a podporuje všeobecnú hospodársku politiku v Spoločenstve so zámerom prispievať k dosiahnutiu cieľov deklarovaných v Zmluve o založení ES. Má tieto základné úlohy:

- určuje a vytvára menovú politiku Spoločenstva,
- uskutočňuje devízové operácie v súlade s ustanoveniami článku 109 Zmluvy o ES,
- vedie a spravuje oficiálne devízové rezervy členských štátov,
- podporuje plynulý priebeh fungovania platobných systémov.

Európska ústredná banka je nástupkyňou Európskeho menového inštitútu so sídlom vo Frankfurt nad Mohanom.

Európska investičná banka

Európska investičná banka (ďalej len EIB) vznikla 1. januára 1958 na základe Zmluvy o Európskom hospodárskom spoločenstve. Je finančným ústavom Európskej únie pre strednodobé a dlhodobé financovanie, podľa ustanovení článku 266 Zmluvy o ES má právnu subjektivitu a jej členmi sú všetky členské štáty Európskej únie.³

Podľa ustanovení článku 267 Zmluvy o ES jej úlohou je prispievať k vyváženému a vyrovnanému rozvoju spoločného trhu v záujme Spoločenstva, na čo slúžia prostriedky získané na kapitálovom trhu a vlastné prostriedky. Na tento účel banka poskytuje pôžičky a záruky, aby sa uľahčilo financovanie nasledujúcich projektov vo všetkých oblastiach hospodárstva:

- a) projekty na rozvoj menej vyspelých regiónov,
- b) projekty na modernizáciu alebo konverziu podnikov, resp. na vytvorenie nových pracovných príležitostí potrebných pre postupné formovanie spo-

- ločného trhu, ktoré vzhľadom na ich rozsah alebo charakter nemožno financovať z prostriedkov jednotlivých členských štátov,
- c) projekty spoločného záujmu viacerých členských štátov, ktoré sú takého rozsahu alebo povahy, že ich nemožno v plnom rozsahu financovať z prostriedkov jednotlivých členských štátov.

Banka pomocou štrukturálnych fondov a iných finančných nástrojov Spoločenstva uľahčuje financovanie investičných programov.

Štruktúra orgánov EIB:

- Rada guvernérov (Board of Governors),
- Správna rada (Management Committee),
- Rada riaditeľov (Board of Directors),
- Výbor audítorov (Audit Committee).

Každý členský štát nominuje svojho zástupcu do *Rady guvernérov*. Je ním obyčajne minister financií. Rada guvernérov schvaľuje ročnú uzávierku rozhoduje o základných zámeroch úverovej politiky banky a schvaľuje projekty financované pre nečlenské štáty.

Správnu radu tvoria členovia, ktorých nominujú členské štáty na obdobie piatich rokov; jedného člena menuje Európska komisia. Rozhodnutia Správnej rady sa prijímajú jednoduchou väčšinou hlasov členov rady. Každý člen rady má jeden hlas. Poskytnutie úveru alebo garancie si vyžaduje jednomyselné rozhodnutie.

Rada riaditeľov sa skladá z prezidenta a siedmich viceprezidentov, ktorých menuje Správna rada a schvaľuje Rada guvernérov na obdobie šiestich rokov. Rada riaditeľov zabezpečuje pravidelný chod EIB. Všetky rozhodnutia tohto výkonného výboru sa prijímajú kolektívne.

Výbor audítorov sa skladá z troch členov, ktorých menuje a schvaľuje Rada guvernérov na obdobie troch rokov. Výbor monitoruje dodržiavanie ekonomických zásad v činnosti EIB.

Pôsobnosť a právomoci EIB

Dominantným cieľom EIB je zabezpečiť rovnováhu ekonomického vývoja v rámci Európskeho spoločenstva, a to najmä poskytovaním dlhodobých úverov a garancií, pričom cieľom EIB nie je zisk.

Úverová politika EIB má nasledujúcu štruktúru:

- priame úvery na konkrétne projekty,
- globálne úvery finančným inštitúciám, ktoré ich poskytujú malým a stredným podnikateľom.

Subjektami úverovej politiky sú členské i nečlenské krajiny. Úverová politika EIB rešpektuje ciele a priority deklarované v Zmluve o ES a v Zmluve o EÚ.

EIB sa nepodieľa na financovaní sociálnej infraštruktúry a na deficite verejných financií.

Európska ústredná banka

Právomoci a úlohy Európskej ústrednej banky (ďalej len EÚB) upravuje hlava VII s názvom „Hospodárska a menová politika“ Zmluvy o ES a štatút o Európskom systéme ústredných bánk a Európskej ústrednej banke.⁴

Podľa Amsterdamskej zmluvy je jej základným cieľom zabezpečovať cenovú stabilitu EURO. Banka je nezávislá od hospodársko-politických orgánov EÚ. Má však podporovať hospodársku politiku EÚ do tej miery, aby to bolo zlučiteľné so zabezpečením cenovej stability. Právomoc v oblasti meny je v kompetencii bankovej rady EÚB.⁵

Európska ústredná banka so sídlom vo Frankfurt nad Mohanom patrí k najdôležitejším finančným inštitúciám EÚ a v súčasnom univerzálnom systéme finančných vzťahov pôsobí ako finančná inštitúcia koordinujúca strategické postupy menovej únie.

EÚB má právnu subjektivitu. V každom členskom štáte má najširšiu spôsobilosť na práva a právne úkony, akú právny poriadok členských štátov priznáva právnickým osobám. Podľa ustanovení článku 28, odseku 1 Protokolu o štatúte ESÚB a EÚB mala EÚB na začiatku svojej činnosti kapitál vo výške 5 miliárd ECU. Národné ústredné banky sú jedinými upisovateľmi a držiteľmi kapitálu EÚB. EÚB môže nadobúdať a scudzovať hnutelný a nehnuteľný majetok, môže vystupovať pred súdom. Má výlučné právo povolovať vydávanie bankoviek EURO. EÚB a národné ústredné banky môžu bankovky EURO vydávať. Sú to jediné bankovky, ktoré majú status zákonného platidla v členských štátoch EÚ, ktoré sa pripojili k menovej únii. Členské štáty sú oprávnené vydávať mince vtedy, keď objem ich emisií schváli EÚB. Rada EÚ v rámci svojich kompetencií, v súlade s ustanoveniami článku 252 Zmluvy o ES, prijíma po konzultácii s EÚB harmonizačné opatrenia na označovanie a technickú špecifikáciu mincí určených do obehu v rozsahu, ktorý je potrebný na zabezpečenie ich plynulého obehu v EÚ.

Rada EÚB sa skladá z členov Výboru riaditeľov EÚB a z guvernérov národných ústredných bánk. Jej hlavným cieľom je koordinovať menovú politiku vrátane vydávania rozhodnutí o strednodobých menových cieľoch, klíčových úrokových mierach a vytváraní menových rezerv.

Výbor riaditeľov tvorí prezident, viceprezident a štyria ďalší členovia. Členmi výboru riaditeľov môžu byť výlučne príslušníci členských štátov; ich funkčné obdobie trvá osem rokov. Výbor riaditeľov zodpovedá za bežný chod EÚB.

Pre analytické a operatívne účely vypracováva spoločnú uzávierku ESÚB, ktorá zahŕňa aktíva a pasíva národných ústredných bánk. Ročnú uzávierku schvaľuje Rada EÚB. Predseda Rady EÚ a člen Komisie EÚ sa môžu zúčastniť rokovania Rady EÚB, nemajú však hlasovacie právo.

EÚB spracováva pre Európsky parlament, Európsku komisiu a Európsku radu správy o činnosti ESÚB a o menovej politike za predchádzajúce obdobie.

Prezident EÚB a ďalší členovia Výkonnej rady môžu vystúpiť pred príslušnými výbormi Európskeho parlamentu na jeho žiadosť alebo z vlastnej iniciatívy.

Za účelom koordinácie politiky členských štátov v rozsahu potrebnom na štandardné fungovanie vnútorného trhu, v zmysle ustanovení článku 114 Zmluvy o založení ES, zriaďuje sa na obdobie, pokiaľ nezačne pracovať Hospodársky a finančný výbor, Výbor pre menu.

Tento sleduje menovú a finančnú situáciu členských štátov a Spoločenstva, ako aj platobný styk členských štátov. Pravidelne o tom informuje Komisiu a Radu. Výbor pre menu zanikne dňom vzniku Hospodárskeho a finančného výboru, v súlade s ustanoveniami článku 114 Zmluvy o založení ES na začiatku tretej etapy menovej únie.

Hospodársky a finančný výbor, ktorého právomoc upravuje najmä článok 109c odsek 2 uvedenej zmluvy,

- vydáva stanoviská na žiadosť Rady a Komisie alebo z vlastnej iniciatívy,
- sleduje hospodársku a finančnú situáciu členských štátov a Spoločenstva,
- pravidelne informuje Radu a Komisiu najmä o finančných vzťahoch s tretími krajinami a medzinárodnými inštitúciami,
- realizuje poradnú činnosť a prípravné práce stanovené Radou, ktorých cieľom je úspešné zavŕšenie menovej únie,
- minimálne raz do roka preveruje situáciu vo vzťahu k pohybu kapitálu a platobnému styku.

Európsky súdny dvor má právomoc rozhodovať spory medzi EÚB a jej pracovníkmi v rozsahu a za podmienok určených pracovným poriadkom.

Európska banka pre obnovu a rozvoj

Európska banka pre obnovu a rozvoj (ďalej len EBOR) vznikla v apríli roku 1991 ako prejav dramatických politických, ekonomických a sociálnych zmien v strednej a východnej Európe. Zmluvu o založení EBOR (ďalej len Zmluva) podpísalo dňa 29. mája 1990 v Paríži tridsať deväť krajín Európskeho Spoločenstva a Európska investičná banka. V súčasnosti má šesťdesiat členov (58 štátov, Európske spoločenstvo a Európska investičná banka). Je

to prvá nadnárodná inštitúcia, ktorej prioritným poslaním je podporovať krajiny strednej a východnej Európy pri ich prechode na trhové hospodárstvo.⁶

Podporuje rozvoj súkromného sektora v nových transformujúcich sa ekonomikách. Vstupuje iba do takých projektov, keď na trhu neexistuje iný subjekt, ktorý bol ochotný poskytnúť rovnaké finančné podmienky, za akých daný projekt financuje EBOR.

EBOR má univerzálny kľúč na poskytovanie úveru: svoju investíciu do konkrétneho projektu limituje výškou 35 % z celkových nákladov projektu. V prípade veľkých projektov môže združovať časť úveru s inými bankami.

Svoju úverovú politiku EBOR zameriava na investičné programy. Úvery sa poskytujú v akejkoľvek voľne zameniteľnej mene – USD, DEM, EURO, ale úver možno poskytnúť aj v niektorej miestnej mene. Úver sa poskytuje za týchto podmienok:

- môže byť zabezpečený majetkom podniku alebo sponzorom projektu,
- banka môže súhlasiť aj s inými formami záruky (hypotéka na nehnuteľnosť, záložné právo na hnutel'ný majetok),
- úvery majú pevný alebo variabilný úrok,
- lehota splatnosti je obyčajne 5 až 10 rokov, nie však viac ako 15 rokov,
- poskytované finančné prostriedky musia byť dostatočne poistené proti bežnému riziku.

Najväčšími európskymi akcionármi sú Francúzsko, Nemecko, Taliansko a Veľká Británia; na základnom kapitále sa každý z nich podieľa 8,5 %. Najväčšími mimoeurópskymi akcionármi sú Spojené štáty americké s podielom 10 % a Japonsko s podielom 8,5 % zo základného kapitálu EBOR. Bývalý ZSSR má podiel 6 %. Pôvodne mala EBOR základný kapitál 10 mld ECU. Slovensko sa stalo členom EBOR 1. januára 1993. Napriek tomu, že naše práva a povinnosti zakotvuje najmä Zmluva o založení Európskej banky pre obnovu a rozvoj, Slovensko doteraz túto zmluvu v Zbierke zákonov nepublikovalo. V tomto zmysle nenapĺňujeme literu článku 54, ktorý hovorí, že všetky členské štáty sú povinné prijať také opatrenia, ktoré by umožnili právne vynútiť príslušné ustanovenia Zmluvy.

Záver

Funkčná európska banková sústava je základom európskej ekonomiky a vytvára vhodné predpoklady na spoluprácu členských krajín EÚ v oblasti hospodárskej a menovej politiky. Predstavuje otvorený finančný priestor, ktorý zabezpečuje voľný pohyb kapitálu a služieb.

Úlohou európskej bankovej sústavy je prehlbovať integráciu, vytvárať vhodný rámec pre jednotnú európsku menovú politiku a na báze geografickej blízkosti európskych krajín zjednocovať, ako aj posilňovať ich ekonomiku.

Pre fungovanie európskeho bankového systému má zásadný význam inštitucionálny systém, nástroje finančného trhu, ako aj právna regulácia a koordinácia hospodárskej a menovej politiky. Inštitúcie európskej bankovej sústavy zohrajú najdôležitejšiu úlohu v príprave procesu zavedenia EURO ako právneho nástupcu ECU.

Ekonomické a politické prednosti európskej bankovej sústavy pocitujú v súčasnosti najmä krajiny strednej a východnej Európy, ktoré sa pripravujú na plnoprávne členstvo v EÚ. Pozitívne efekty v týchto štátoch sa zreteľne prejavujú v investičnej politike. Subjekty európskeho bankového sektora pôsobiace na finančných trhoch sa podieľajú svojimi aktivitami aj na rýchlejšom hospodárskom raste v týchto transformujúcich sa krajinách.

Poznámky:

1. Grúň, L. – Králik, J.: *Základy finančného práva*, Manz, Bratislava 1997, s. 157.
2. *Tamže*, s. 158.
3. Tichý, L. – Arnold, R a kol.: *Európske právo*, C. H. Beck, Praha 1999, s. 647.
4. Nováčková, D. a kol.: *Zmluvné dokumenty ku štúdiu práva európskej integrácie*, Euro-union, Bratislava 1998.
5. Czesany, S.: *Euro postup a dôsledky zavádzania novej meny pre banky, podniky a občanov*, Profess consulting, s.r.o., Praha 1999.
6. Futej, D.: *The EBRD and its Financing*, *Medzinárodné otázky* 1999, č. 1, s. 107.
7. *Tamže*, s. 107.

Summary:

Daniela Nováčková: *The European Banking System*

This contribution should show clearly the basic information about financial institutes of the European Union and about the European Bank for Reconstruction and Development.

An inevitable part of developed market economies is an advanced banking system determining successful development of economic and trade relations.

A new quality in the financial relations on the European continent brought the process of the monetary integration.

The history of the banking system reaches back to the ancient Greece of Pericles, 500 b. CH.

First typical banking activities are recorded about the year 500, in Athens. Another financial market was formed in the ancient Rome. First bigger development of the private banking was recorded in the 13th century in England and Italy.

In the 17th century Banking Houses were established in whole Europe. As well as the Bank of England in 1694 originated as a public shareholding emission corporation. In 1798 it advanced to the central emission bank in England.

Based on the Act on the Bank of England from 1946 the bank was established to a governmental Institution and set in operations as an independent national financial institution. A universal legal instrument limiting the competencies of the Bank is the Charter of the Bank of England from 1946. The amendment from 1994 stated a statutory independence of the Bank concerning the monetary politics.

We have to recognize small differences in the terminology when we want to separate the European banking system and the international banking system on the geopolitical base. The concept of the European banking system is close to the European Union and the situation of the basic financial institutions is declared in the founding treaties of the European Communities and the European Union. Deciding criteria by the separation of the idea of European banking system and international banking system is the character of their stockholders, functions and forms of the provided services. Entire European banking system can be held for an institutional instrument by the realization of the monetary politics of the European Union. The European banking system consists of the European Investment Bank and the European Central Bank plus the European Bank for Reconstruction and Development.

The European system of Central Bank is created from the central banks of the single member states of the European Union.

In the system of international banking relations the priority has the World bank/the International Bank for Reconstruction and Development, the International Monetary Fund and the Bank for International Payments.

The Institutions of the European banking system

The formation of the European banking system is dated back to the year 1958, when the initial relations of the economic integration were built. The Treaties of Rome are considered to be the basic legal instrument where the first regulations about the European Investment Bank were codified.

The European system of Central banks is obliged to:

- Estimate and create the monetary policy of the Communities
- Realize the foreign exchanges operations in accordance with the regulations of the Art.109 of the EC-Treaty
- Manage and administrate the official foreign currency reserves of the member states
- Support the fluent function of the payment system

European banking system consists of:

- The European Investment Bank established on January 1st, 1958. The overriding aim of the EIB is to secure the balance of the economic development in the framework of the European Communities. European Investment Bank is non-profit oriented, the main means used by the EIB are long-term credits and guarantees,
- The European Central Bank, with the main goal to ensure the price stability of EURO,
- The European Bank for Reconstruction and Development, established in April 1991 as the result of dramatic political, economic and social changes in Central and Eastern Europe.

Economic and political advantages of the European banking system are actually the cornerstone of the European economy and create suitable premises for co-operation of the member states of the European Union in the fields of economy and monetary policy. The institutional system, instruments of the financial market as well as the legal regulation and coordination of the economic policy have a fundamental value for the appropriate function of the European banking system.